

234. Hebreeuws, Hongaars, Roemeens en Italiaans

1. Het alefbeet is het Hebreeuwse alfabet, de alef is daar de eerste letter van. De boekrollen van de Dode Zee (de Dode Zeerollen) bevatten Hebreeuwse en Aramese handschriften. JHWH voor Jahweh opschrijven is een voorbeeld van consonantenschrift, schrift met uitsluitend medeklinkers. Van deuterocanonieke Bijbelboeken is er alleen een Griekse versie. Hagiografen zijn als laatste in de canon van het Oude Testament opgenomen Hebreeuwse boeken, zoals Ruth, Esther, Ezra en Nehemia. Een term als 'God der goden' is een hebraïsme; zo iets wordt je door hebraïci uitgelegd.

2. Het Ivriet, is dat Hebreeuws voor je? Veel Jiddische (Jiddisje) woorden zijn verbonden met de tale Kanaäns. Het Nederbreeuws is een met hebraïsmen doorspekt Nederlands. De oelpan (meervoud: oelpans, oelpanim) is een intensieve cursus modern Hebreeuws. In die taal kun je het schrift puncteren (er stippen op zetten). De rabbijnse wijsbegeerte is grotendeels aan de Talmoed ontleend. De Septuagint(a) is de in Alexandrië in de tweede eeuw voor Christus uit het Hebreeuws in het Grieks vertaalde versie van het Oude Testament. Een tetragrammaton zijn de vier lettertekens waarmee de naam van God in het Hebreeuws wordt aangeduid (JHWH = Jahweh of JHVH = Jehova).

3. Het Ests is verwant aan het Hongaars. De finoegristiek bestudeert de Fins-Oegrische talen. De goulash is een pittig gekruid Hongaars nationaal vleesgerecht (een soort hachee). De honved is de benaming voor de vroegere Hongaarse landweer. Het Hongaars behoort tot de Indo-Europese talen. Zonder Hongaars zouden we het kolbasworstje niet kennen. Aan een Hongaars zadel kan een lepel zitten. Voor Hongaars zeggen we ook Magyaars. Een comitaat is een district in Hongarije. De Dubbelmonarchie (GB) of Donaumonarchie is de federatie van het keizerrijk Oostenrijk en het koninkrijk Hongarije tussen 1867 en 1918. Een forint is 100 filler. In internettaal staat hu voor Hongarije. De jakhals komt veel op de Balkan voor. Een magnaat is een rijksgrote in het oude Hongarije. In dat land komt ook het naakthalschoen voor. Palinka is vruchtenbrandewijn. De poesta is de grassteppe in Hongarije. Welke grassteppedieren ken je eigenlijk zoal? De tokayer(wijn) is een zoete Hongaarse likeurwijn.

4. Het Roemeens levert maar weinig stof. Een hospodar (gospodar) is de vroegere titel van de vorsten van Montenegro, Moldavië en Walachije. In Roemenië betaal je met leis. De pastrami is een gerecht bestaande uit magere en zoutarme runderfilet.

5. De vette lettersoort aldine (tahoma is dat ook, maar staat niet in VD) is genoemd naar de Italiaanse drukker-uitgever Aldus Manutius. Carpaccio is een Italiaans voorgerecht bestaande uit flinterdun gesneden plakjes rauwe ossenhaas, gemarineerd in vinaigrette en bedekt met Parmezaanse kaas. De chamotte is vuurvast materiaal van gebakken leem. De fettunta (Jaarboek 2008) is een Italiaans voorgerecht. Zullen we naar de italiaan, de griek, de chinees of de pakistaan gaan? Lasagne is een ovengerecht met onder andere bechamelsaus. Majolica is faience (met name gebruikt voor Italiaans aardewerk in de vijftiende eeuw). Ossobuco is gestoofde kalfsschenkel in een lichte tomatensaus. Pancetta is gepekeld buikspek. De panettone is een luxe kerstbrood. De panino (meervoud: panini) is een plat langwerpig broodje. Petrarkisme is het navolgen van Petrarca.

6. Een pizza is een deegbodem gevuld met hartige ingrediënten. Je koopt pizza's in een pizzeria. Polenta is een brij van maisgrutten (maïsgrutten). Ravioli is een gerecht van op kussentjes lijkende stukjes deeg. De ricasso is een deel van de kling van een floret. Het risorgimento is het streven naar eenheid en bevrijding van vreemde overheersing in de negentiende eeuw. Scopolamine is een alkaloïde en een middel tegen zeeziekte. Tiramisu wordt gemaakt met onder meer amaretto en mascarpone. De ziegler-nattapolymersatie is genoemd naar een bekende Italiaanse chemicus. Zuccotto (Jaarboek 2009) is een nagerecht in de vorm van een halve bol met chocola bedekt. Een Amati moet wel door een lid van de familie uit Cremona zijn gebouwd. Ook de cremona komt uit die

plaats in Italië. De bergamotcitroen is een peervormige citroensoort. De carbonarasaus is een pastasaus.

7. De campo santo (meervoud: campi santi) is een begraafplaats. Naar Canossa gaan is zich onderwerpen. De carbonari (kolenbranders) zijn een vroeger geheim politiek genootschap. Cicerones (GB, VD kent ook nog een andere schrijfwijze) zijn wegwijzers, bijvoorbeeld de gidsen in een museum. Een cicisbeo is de vaste begeleider en vriend (maar niet: minnaar) van een aanzienlijke gehuwde vrouw. Het cinquecento is de zestiende eeuw als cultuurperiode. De commedia dell'arte was een kluchtspel met figuren als Harlekijn en Colombine. Een condottiere (meervoud: condottieres, condottieri) was een huursoldaat in de 14^e en 15^e eeuw. De corvina (Jaarboek 2008) is een blauwe druif, onder meer verwerkt in bardolino (Jaarboek 2008: een fruitige rode wijn van bij het Gardameer). De duce was een fascistisch regeringsleider.

8. Het duecento is de dertiende eeuw. Italië zat al in 1957 bij het Europa van de zes, de EEG. Een exarch is een stadhouder van de Byzantijnse keizers. De fascio is een afdeling van de fascistische partij. Het futurisme is een antitraditionele richting in de schilderkunst. De G7 is de Groep van Zeven, de zeven rijkste industrielanden. De gaillarde is een oude dans in driedelige maat. De Giro is de ronde van Italië. Zoons van rijke families maakten grand tours in de 17^e en 18^e eeuw. De irredenta (meervoud: irredenten) is een bezet gebied. De afkorting voor informatietechnologie is IT. Alea jacta est, de teerling is geworpen. De lambrusco is een rode wijn uit de streek Emilia-Romagna. De Sint-Jan van Lateranen is de pauselijke basiliek in Rome. De kusten van Klein-Azië behoren tot de Levant. De lire was tot 2002 de munteenheid van Vaticaanstad. Het macigno is een grauwgroen kalkgesteente in de Alpen.

9. De bouwmaffia, de seksmaffia en de Russische maffia zijn de bekendste van alle maffia's. Virgilius (Vergilius) is de Mantuaanse zwaan. De Hollandse mediëval is een drukletter. Het Italië bezuiden Rome heet Mezzogiorno. De Militia Christi (het leger van Christus) was een geestelijke ridderorde. Hij zei: "Eerst Napels zien en dan sterven". De ombre komt uit Umbrië (het ombre is van Spaanse oorsprong). De osteria is een herberg, een logement. De pelorus kan samen met een kompas de positie van een schip bepalen. De podesta is een stadsbestuur(der). De prunel is een kleine, gekonfijte of gedroogde witte pruim. Het quattrocento is de vijftiende eeuw. Aan de Italiaanse Riviëra is het goed toeven.

10. Julius Caesar trok de Rubicon (VD ook: Rubico) over. De scudetto (schildje) is het voetbalkampioenschap van Italië. Je zult maar tussen Scylla en Charybdis geraken. Het seicento is de zeventiende eeuw en het settecento de achttiende eeuw. De sirocco is een zeer hete en droge zuidoosten- of westenwind (deze omschrijving is dubieus: raadpleeg een meteoroloog!) in het Middellandse Zeegebied. De tarantula (tarentel) is een wolfsspinn. De Apulische tarantel is echter een jachtspinn. De terra firma is bij Venetianen het vasteland van Italië. Tifosi (enkelvoud: tifoso) zijn fanatieke (voetbal)supporters. Het trecento is de 14^e eeuw.

11. Een voorbeeld van een Triple Alliantie is die tussen Duitsland, Oostenrijk en Italië van 1882. Vaticaanstad is een soevereine staat. Ook Giethoorn is het (een) Venetië van het Noorden. De zecchino (meervoud: zecchino's, zecchinen) was een oude gouden munt, onder meer in Venetië. De pauselijke zoeaven (enkelvoud: zoeaaf) waren een vrijwilligerskorps ter verdediging van de Kerkelijke Staat tegen de poging tot annexering door Italië. Noord- en Zuid-Italië zijn delen van het land, maar genitaliën (weet de zoekmachine veel) hebben er niets mee te maken. De italiek is een cursieve drukletter, ook al ontworpen door – u kent hem – Aldus Manutius.

Rein Leentfaar